

II.2010 – konferencia Transdisciplinárne aspekty inkluzívnej pedagogiky, apríl 2010, Smolenice

(opravená, 2. verzia – po doplnení doc. Pokornou)

PaedDr. Kvetoslava Mojtoová

INTERVENČNÝ PROGRAM - METÓDA INŠTRUMENTÁLNEHO OBOHACOVANIA REUVENA FEUERSTEINA

Abstrakt

Príspevok oboznamuje s metódou Inštrumentálneho obohacovania, ktorej autorom je izraelský psychológ Reuven Feuerstein a v Česku a na Slovensku ju propaguje doc. PhDr. Věra Pokorná. Autorka príspevku na svojej práci s tromi skupinami detí s rôznou diagnózou vysvetľuje praktickú aplikáciu tejto metódy v poradenskej praxi.

Intervenčný - zasahujúci, uskutočňujúci intervenciu, zákrok v prospech osoby, veci

(In: Slovník cudzích slov A/Z, s. 411)

program – 1.predstavenie, 2. samostatná časť rozhlasového alebo televízneho vysielania, 3. plán, 4. súhrn príkazov vložených do počítača

(In: Obrátený slovník cudzích slov, s. 607)

metóda – postup, spôsob (práce)

(In: Malý synonymický slovník, s. 70)

inštrumentálny – ktorý sa týka nástrojov, obyčajne hudobných, v tomto prípade pracovné zošity

(In: Synonymický slovník slovenčiny, s. 181)

obohacovanie - urobiť bohatším, (materiálne alebo inými hodnotami), na úkor iných, obohatiť deti zaujímavými poznatkami, reč sa obohatila o nové slová

(In: Krátky slovník slovenského jazyka, s. 246)

Už z tohto úvodu je hádam jasné, že pôjde o naozaj netradičnú metódu, že sa všetky cudzie slová vysvetľujú, rozoberajú, a preto je potrebných veľa slovníkov, encyklopédií. Z citácií zo slovníkov si každý môže poskladať, že v podstate ide o nejaký plán práce, ktorý prostredníctvom pracovných zošitov obohacuje o nové poznatky. Z kontextu zároveň vyplynulo, že autorom metódy inštrumentálneho obohacovania je prof. Reuven Feuerstein z Izraela. Stručný životopis a celkovú koncepciu metódy Reuvena Feuersteina rozoberá Farkašová (2009). Ja by som v tomto príspevku však chcela poukázať na svoje skúsenosti s touto metódou a zároveň jednoduchým, prístupným štýlom vysvetliť, o čo v nej ide. Metóda Inštrumentálneho obohacovania R. Feuersteina (skratka FIE) je akreditovaná MŠMT Českej republiky ako kurz celoživotného vzdelávania pre psychológov, špeciálnych pedagógov, učiteľov, ale aj vychovávateľov a rodičov. Jednotlivé kurzy trvajú dva týždne a sú veľmi intenzívne – denne 8 hodín, čiže spolu 80 výcvikových hodín. Počas jedného kurzu sa preberie vždy 4 až 5 častí – inštrumenty (pracovné zošity). Počet účastníkov je zväčša 20. Kurzy vedie doc. PhDr. Věra Pokorná z Pedagogickej fakulty UK v Prahe.

I. kurz obsahuje 4 základné inštrumenty - Usporiadanie bodov, Orientácia v priestore I., Analytické vnímanie, Porovnávanie.

II. - Inštrukcia, Kategorizácia, Rodinné vzťahy, Orientácia v priestore II, Ilustrácia.

III. - Vzťahy v čase, Matematické rady, Sylogizmy, Tranzitívne vzťahy, Vzory zo šablón.

Je to štandardný rad inštrumentov, ktoré boli koncipované v 70. rokoch minulého storočia a od vtedy samozrejme aj niekoľkokrát inovované.

Existuje aj rad FIE - základný (v angličtine Basic), ktorý obsahuje 12 inštrumentov a prednáša sa v dvoch kurzoch. FIE – základný 1 je určený pre predškolákov a deti i

dospelých s nižšou úrovňou schopností. Obsahuje 8 inštrumentov, ktoré sú zväčša neverbálne. Môžu však s ním pracovať iba tí, ktorí už absolvovali kurz FIE-I. Pripravuje sa ešte kurz Dynamické vyšetrenie schopností sa učiť a FIE - základný 2.

S inštrumentami štandardného radu pracujú deti od 8. rokov s rôznymi poruchami - učenia, správania, ale aj bez akýchkoľvek problémov. Horná hranica veku nie je určená. Do programu tak vstupujú deti nadané, ale aj dospelí, ktorí chcú lepšie porozumieť vlastným kognitívnym funkciám a lepšie ich využívať.

Pracuje sa v skupinách i jednotlivo formou sprostredkovaného učenia, ktoré sa riadi pevne danými kritériami sprostredkovanej intervencie. Lekcia trvá asi 60 minút, ideálne by bolo každý deň, alebo aspoň 2-3x týždenne, ale v našej praxi sa darí jedenkrát týždenne, žiaľ, v čase krízy jedenkrát za dva týždne. Pre deti je motivujúce, že sa nedávajú domáce úlohy (resp. také, ktoré sa týkajú stratégie, alebo niečoho, o čom sa diskutovalo, napr. nakresliť svoj erb, svoje logo), ale nepočítajú sa príklady, nepíšu diktáty, a predsa sa všetci veľa naučia.

Pracujem v Súkromnom centre ŠPP ako špeciálny pedagóg a v školskom roku 2009/10 som sa rozhodla túto metódu využívať v práci s tromi skupinami. Začali sme Usporiadanim bodov. Prvú skupinu tvoria šiestaci Erik (dysfatic, ľahká MR), Miška (hraničné pásmo a sluchové postihnutie) a Kristína (dyslexia, dyskalkúlia, dysortografia). Ďalšiu skupinu ôsmak Vojtech (narušená expresívna zložka vyjadrovania, veľmi ťažko hľadá pojmy), šiestak Jarko (ľahká MR, bojí sa neúspechu, ľútostivý), stmeluje ich šiestačka Tánička (dolné pásmo priemeru, ale zato výborná slovná zásoba). Tretiu skupinu tvoria štvrtáci Ad'ó (pomalšie tempo, strach z neúspechu), Katka (pomalšie tempo, veľmi dôkladná) a Maroš (ADHD a ťažká dysgrafia). Skupiny som zámerne takto zostavila. Vždy je tam jeden, ktorý nemá problémy s komunikáciou a ťahá ostatných.

Feuersteinova metóda je totiž založená na vzájomnej komunikácii, na vyjadrovaní myšlienok, názorov, využívaní praktických poznatkov z bežného života. Všetky deti v skupinách si zlepšujú slovnú zásobu, lepšie rozumejú verbálnym výrazom, ktoré sú dôležité pre riešenie problému, dokážu nájsť vzťahy medzi predmetmi, určujú, čo je problém a vedú naplánovať riešenie, čiže zdôvodnia, prečo to robím takto a ako na to. Čo je potešiteľné, zvýšil sa rozsah ich pozornosti, dokážu oveľa dlhšie sústredene a precízne pracovať.

Je úžasné sledovať, ako sa im najskôr nedarí a zrazu pochopia, ako na to, naučia sa hľadať v slovníkoch podľa abecedy, rozoberajú rôzne významy jedného slova. Každá inštrukcia sa rozoberá dopodrobna, dôkladne sa vysvetlí a deti už nerobia chyby, lebo pochopia, čo a ako majú urobiť.

Všetky pojmy, s ktorými sa v diskusii stretneme, deti vyhľadávajú, čítajú nahlas, píšú si ich stručný význam a rozoberajú sa do detailov, vysvetľujú cudzie slová. Je to náročné na prípravu, ale rozvíja sa ich slovná zásoba, aplikujú naučené poznatky v rôznych životných situáciách, čerpá z bežného života, čo sa nazýva premostenie. Dostávame sa tak do rôznych oblastí bežného života. Napr. taký pojem ako chyba, defekt, postihnutie - vlastne s každou skupinou to bolo iné. Najviac sa im páčilo písanie ústami. Zároveň to bola aj príležitosť poukázať na to, čo je integrácia a prečo sa zavádza aj v škole.

Veľké problémy mali deti spočiatku so sebareflexiou, vyjadrením toho, čo si odnášajú z hodiny, čo sa naučili, dozvedeli. Postupne si (konkrétne v prípade Usporiadania bodov) deti uvedomia, že 2 a 2 strany sú v štvorci protiľahlé a už sa im lepšie a rýchlejšie darí spájať body do štvorca, dokážu tento tvar vidieť v zhluku bodov. Alebo pri vyhľadávaní geometrických tvarov jednému tvar pripomína presýpacie hodiny, druhému zas mašľu, ale tretiemu to vôbec neprekáža, on tam vidí motýlika, každý používa svoje pomenovanie. Zaujímavé je, a to sa stávalo pri všetkých skupinách, žiaci sú zo školy naučení, že všetko sa musí robiť rýchlo, čo najrýchlejšie. Hodinu sa rozprávame o tom, že sa neponáhľame, premyslíme si taktiku, stratégiu, postup, možnosti riešenia a až potom ideme pracovať a budeme robiť oveľa menej

chýb. Už iste tušíte, prečo je táto metóda taká úspešná. Áno, učí deti viac rozmýšľať, menej sa ponáhľať, premyslieť postup práce.

A zároveň učí aj to, že chyby robí každý, dôležité je im predchádzať práve tým, že si vopred premyslia stratégiu, postup, predstavia možné problémy, myslia v súvislostiach. A nie je dôležité vyriešiť úlohu prvý, rešpektuje sa osobnostné tempo každého jedinca.

Dôležité je pripomenúť, že to nie je o tom, že sa vypracuje celý pracovný zošit. Práve naopak – rozhovory, výmena názorov, skúseností, zážitkov – to je ten pravý cieľ. Deti sa naučia premyslieť si stratégiu, taktiku, dokážu postupne formulovať svoje myšlienky, názory, hodnotia to, čo sa naučili, ako postupovali a prečo, čo im robilo problémy, od seba navzájom sa učia, že nie je iba jeden spôsob riešenia.

A zákonite začnú prichádzať prvé úspechy v škole.

Treba poznamenať, že aj ja som sa veľa naučila – že naozaj treba čítať podrobne inštrukcie, rozoberať ich zo všetkých strán. V poradenskej praxi už toľko nevysvetľujem deťom, čo majú robiť. Práve naopak – položím pred nich pracovný list a pýtam sa: Čo s tým asi budeš robiť? Akú úlohu dostaneš? Ako budeš postupovať? Aké sú možnosti riešenia? A práve toto mi pomáha aj pri dobrom diagnostikovaní.

A na záver - kde sa ešte môžete dozvedieť viac? Klik na stránku www.centrum-cogito.cz.

Literatúra

Farkašová, J.: Feuersteinova metóda inštrumentárneho obojacobania – „FIE“ (Feuerstein instrumental enrichment). In: *Efeta*, roč. XIX, č.2, 2009, s.7-9

Ivanová-Šalingová, M. - Maníková, Z.: *Slovník cudzích slov A/Z*. SPN, Bratislava 1979, s. 411

Kačala, J.-Pisárčiková, M. Et al.: *Krátky slovník slovenského jazyka*. VEDA, Bratislava 1987, s. 246

Oravec, P.: *Obrátený slovník cudzích slov*. EPOS, Bratislava 2007, s. 607, ISBN 978-80-8057-692-9

Pisárčiková, M. – Michalus, Š.: *Malý synonymický slovník*, SPN, Bratislava 1990, s. 254 ISBN 80-08-00895-4

Pokorná, V. (ed.): *Inkluzivní a kognitivní edukace: sborník přednášek*, Pedagogická fakulta UK, Praha 2006, s. 340, ISBN 80-7290-258-X

Synonymický slovník slovenčiny. VEDA, Bratislava 2004, s. 181, ISBN 80-224-0801-8

PaedDr. Kvetoslava Mojtová

Súkromné centrum ŠPP, Puškinova 806/27, Nová Dubnica

kvetoslava.mojtova@nextra.sk